

представа за духовната атмосфера, породила най-хубавите постижения на нашата литература от миналото столетие. Чертае насоките на една литературна методология, изградена на принципа на паралелното интерпретиране на литературни, културни и исторически факти, като различни моменти и различни прояви на едно общо правствено състояние. Един сполучлив опит да се излезе от ограниченото третиране на чисто историческото и литературно значение на факта и да се превърне неговото проучване от цел в средство. В интерпретацията на явленията и фактите да се осмисли духовното съдържание на епохата и националността.

Светла Гюрова

## „ТВОРЧЕСКИ СВЕТОВЕ“ от ЗДРАВКО НЕДКОВ

Изд. Народна младеж, 1975. 226 с.

Въпреки някои скептични гласове през последните години, че липсва ново критическо поколение, то съществува. Нещо повече, самите тези скептични гласове, искат или не искат, ще започнат да се съобразяват с него. Защото то е вече литературен факт. Младото поколение критици идва със съответна теоретическа и специална подготовка и знания. Младото критическо поколение носи със себе си стремеж към критически професионализъм в най-хубавия смисъл на думата. За да види това човек, не е нужно да ходи през девет планини в десета, а трябва да чете редовно литературния печат и критическите книги. Искам мимоходом да спомена два дебюта на млади критици, които получиха единодушно признание от литературната общественост. Става дума за книгите „Високо при извора“ на Светлозар Игов и „Дебютната вълна“ на Здравко Чолаков. И в двете книги има литературни находки. Светлозар Игов с оригинален поглед потърси нови естетически ценности там, където много критици дори и не подозират, че могат да съществуват — в старобългарската литература, а Здравко Чолаков в друга една „тера инкогнита“, в днешната най-млада литература. Познавайки най-добрите традиции на българската критика, младите автори се стремят да обогатят знанията ни за нашата литература, за нейните неизследвани художествени богатства.

Един от младите критици, които се отнасят с голяма отговорност към критическото поприще, е и Здравко Недков. В това сме могли да се убедим от неговите редки, но правещи впечатление със своята сериозност работи в литературните издания. Спомням си една негова колкото духовита, толкова и аргументирана критична рецензия от преди десетина

години в сп. „Пламък“ — „Българският език на една „Методика на българския език“, в която личаха и дарбата, и темпераментът на младия литературен критик. Сега пред нас е първата му книга „Творчески светове“. Впрочем повечето от включените в нея литературно-критически статии и портрети сме чели вече в литературния печат. Но това са били отделни работи, необединени от единен замисъл. Събрани на едно място, те дават представа за един изграждащ се критически облик. Става ни ясно, че Здравко Недков пише рядко не защото няма какво да каже, а защото държи на това, което ще каже. Той обича да промисля дълго своите работи, да ги оглежда от всички страни. Струва ми се, че сред младите критици той се отличава именно със своята прецизност в критическата работа.

Книгата „Творчески светове“ има три раздела. В първия са включени литературно-критически статии, във втория — портрети на съвременни български творци, а в третия — рецензии за книги, които младият критик смята за по-трайни явления в нашата литература. Гръбнакът на книгата е вторият раздел, в който се изследват различни „творчески светове“ — Гео Милев, Ангел Каралийчев, Николай Хайтов, Иван Давидков, Андрей Германов, Петър Алипиев, Иван Цанев. Както се вижда, тези автори не са от непознатите, за тях е писано повече или по-малко (изключение прави само Петър Алипиев, който незаслужено е подминаван от нашата критика освен от Кръстьо Кулумджиев). Здравко Недков се е опитал да погледне от свой ъгъл на тия автори, да открие за себе си и за читателите нови техни страни. Такъв е случаят с портрета на Гео Милев „Поет на гнева — величавия“. Тук като че ли проличават най-добрите качества на младия критик — владее на литературния анализ и синтез, интерпретаторско умение, висока критическа култура. В своя очерк Недков проследява обновяването на българската поетическа традиция от Гео Милев, неговата антиконвенционална поетика. Добро критическо попадение на младия критик — откриването на три пласта на гнева в поезията на Гео Милев — гнева на въстаналите селяни, садистичния гняв на господарите и накрая гнева на самия поет. Чрез умен стилистичен анализ Здравко Недков успява да разкрие раздвижеността и динамичността на Гео Милевото поетическо изображение. Много добре е показал критикът и стилистическата функция на дългите изроявания в „Септември“. „Каноническата критика често обвиняваше Гео Милев в прекалени изроявания“ — отбелязва Недков. — „Аз не познавам по-дълбока функционалност на „изброятелните конструкции“ в сравнение с неговите произведения.“ И обяснява

защо. Заслужава специално внимание и наблюдението на младия критик, че „зрелите произведения на Гео Милев имат музикален строеж“.

Здравко Недков е по-скоро рационален в критическите си интерпретации, отколкото склонен към емоционални импровизации. На него като че ли повече му подхожда критиката-наука, отколкото критиката-изкуство. И все пак на доста места той се домогва до едно по-раздвижено и артистично писане. Ето как завършва портрета на Гео Милев: „Веднъж той е извикан „за справка“. Справката трае дълго — повече от четвърт век, когато в общия гроб край Илинци е намерен и неговият череп с неизличимата дори от смъртта следа на империалистическата война — платиенето парче.“ Подобни есеистични отклонения показват, че младият критик би могъл да използва разнообразни средства, но предпочита една по-аналитична критика, защото тя му дава по-добра възможност за доказване на собствените критически тези.

Нови неща ни показва Здравко Недков и у един друг „познат“ автор — Николай Хайтов. Неговият портрет на писателя „Другият Хайтов“ е цяла критическа находка. Тук критикът се спира на т. нар. документално-исторически книги на Хайтов като „Миналото на село Яврово“, „Хайдут“, „Смолян“, „Жени хайдутки“, „Матей Преображенски — Миткалото“, „Асеновград в миналото“, „Девин“, „Село Манастир, Смолянско“ и др. Нашата съвременна критика значително обеднява представата ни за тоя белегист, като се върти постоянно около „Шумки от габър“ и най-вече около „Диви разкази“. Недков изтъква, че Хайтов тръгва към своите белегистични произведения от документални и мемоарни разкази. Те са канавата на художествената тъкан на неговите творби. Без тях „Диви разкази“ не можеха да се появят. В своите краеведски книги Хайтов показва дълбоко познаване на родопския бит, душевност, диалект. Много добре е схванал Недков, че в Хайтовите монографии и селищни проучвания основното е „ролята на българското национално самосъзнание“. Той се спира и на Хайтовото откритие, че в Родопите родният език се превръща в най-силна опора на българското, в най-трайно, най-съпротивляващо се средство за борба. Младият критик коригира една неточност у Ефрем Карафилов, че „Диви разкази“ и „Хайдут“ са продължение на есета в „Шумки от габър“, защото „Хайдут“ е писана преди „Шумки от габър“. Недков е съгласен с твърдението на Карафилов, че „трите книги са свързани, взаимно се допълват и дават възможност за най-цялостно проникване в творческия облик на автора“. Но младият автор отива по-нататък, като доказва, че „връзката е много по-

широка и многозначна“. Сравнявайки краеведските изследвания на Хайтов с художествените му книги, критикът открива широки и разнообразни зависимости, които свежда до две основни неща: 1) повторността на идеи и мотиви и 2) сюжетно-композиционни сходства. В резултат на своето изследване Здравко Недков заключава, че книгите „Миналото на с. Яврово“ и „Асеновград в миналото“ „са здравата основа на неговото творчество, тук е заключен почти целият му идейно-образен свят. В дълбаенето, повторното връщане и преосмисляне на един и същи неща се изгражда Хайтовият неповторим свят в нашата съвременна литература — художествено-документален, специфичен, екзотичен, с древен аромат на минало и старина.“

Здравко Недков не се доверява на установените от други стойности, сам иска да види тяхната проекция в нашия литературен живот. Давайки си сметка за сложността на литературния процес, той търси специфичното за всеки разглеждан творец, без да изтъква заслугите на един и да премълчава завоеванията на други, както правят някои критици. В книгата на Недков ще срещнем обективни и точни характеристики едновременно за Валери Петров, Павел Матев, Александър Геров, Петър Алипиев, както и за по-младите Иван Цанев, Калина Ковачева, Биньо Иванов. Изообщо Здравко Недков, както и други млади критици, не страда от догматични предубеждения, от предзети тези, от опростенчески критически идеи.

Във всеки „творчески свят“ Недков търси отличителните белези, трайните постижения, поетическата самобитност. В прозата на Ангел Каралийчев младият критик изследва „спецификата на народния дух“, „механизма на националното мислене“, интереса на писателя към народните схващания и митология. Той се домогва до естетическите дълбочини на Каралийчевия свят, опитва се да разкрие обаянието на неговата лирическа проза. Здравко Недков обръща твърде голямо внимание на поетиката на едно произведение. Той е от малцината критици, които умеят да правят стилос анализ на художествената творба, да навлизат в творческата лаборатория на нейното създаване. Тук безспорно личи доброто познаване от негова страна на съвременната полска критика. Предимно чрез стилосов анализ Недков е успял да покаже художествените отлики у поети като Иван Давидков, Андрей Германов, Петър Алипиев. В техните портрети, както и в портрета на Иван Цанев личи интерпретаторската способност и аналитичната мисъл на критика.

От рецензиите, включени в книгата, прави впечатление писаното за романа на Блага Димитрова „Лавина“, което е по-близо до художествената обективност



от това, което други автори писаха за този роман. Рецензията за „Процесът 1873“ на Вера Мутафчиева е интересна, аргументирана трактовка на една спорна творба.

Силата на Здравко Недков като критик е в павлизането в „творчески свят“ на един автор. Той няма вкус към т. нар. проблемна или обзорна статия. Затова работите, включени в първия раздел, тежат значително по-малко. Те са включени по-скоро за пълнеж, а нямат ясна функционална и смислова връзка с основния раздел на книгата — критическите портрети. Въпреки че и в тези статии могат да се намерят интересни наблюдения върху някои тенденции в днешната литература и по-специално в творчеството на младите, да се попадне на синтетични характеристики. Също така не навсякъде Здравко Недков е убедителен в своите преценки. Така например той на два пъти посочва книгата на Огняна Свиленова „Диахроничен“ като „запомнящ се дебют“. А колцина изобщо знаят, че такава авторка е издавала стихосбирка? Още по-пресилено е тя да бъде поставяна наред с Иван Цанев или Калин Донков. Недков е твърде придирчив към своя стил, но понякога му се случва да допусне и изрази като: „Общото е, че и в двете стихотворения става въпрос за очила. Но какво да се прави — и двамата изглежда носят такъв апарат.“ (Става дума за Атанас Далчев и Иван Цанев.)

Първата книга на Здравко Недков оставя у нас впечатление за сериозно отношение към критически труд. В нея той се е опитал да покаже художествената самобитност на няколко български творци и тези опити заслужават внимание. Те ни убеждават, че младият критик не се задоволява с познати и казани неща, не се бои от трудните проблеми, не остава до външната страна на разглежданата творба, а се стреми да стигне до сърцевината ѝ. Един път успява повече, друг път по малко, но амбициите му са похвални. Аз мисля, че той има сили да се заеме и с по-големи, с по-разгърнати критически изследвания.

Без съмнение първата книга на Здравко Недков е успешно начало. Но тя е още повече обещание за нови критически постижения. От него нашата критика има какво да очаква.

Луко Захариев

## „ПОГЛЕД КЪМ СЪВРЕМЕННАТА ГРЪЦКА ЛИТЕРАТУРА“

от МАРИН ЖЕЧЕВ

Изд. Наука и изкуство, 1975. 165 с.

Някой беше казал: „За да си дадеш сметка колко малко знаеш, трябва да знаеш нещо“.

Тази мисъл би могла спокойно да се приложи към нашите познания по литературата на нашата южна съседка.

Духовните връзки между двата народа бяха прекъснати след втората половина на миналия век. Последвалите политически събития, шовинистичната политика, омразата, раздухвана от националните буржоазии, войните в началото на този век отклониха за дълго време вниманието и на двете страни от културните и литературните процеси, които се развиваха у тях. Едва след Втората световна война и главно от петдесетте години насам у нас се прояви желанието да опознаем съвременната култура на Гърция — желание, подпомогнато от политиката на социалистическа България, целеща установяването на трайни добросъседски отношения между балканските страни.

Неслучайно интересът ни се насочи на първо време към гръцката поезия: до скоро тя си оставаше водещия литературен жанр. И още с първите стъпки открихме, че нашите южни съседи притежават една поезия, която достойно се нарежда на едно от челните места в света през нашия век. Беше обнародвана една двутомна антология на новата гръцка поезия (1960). В отделни книги бяха представени някои от най-забележителните гръцки поети: Кавафис, Варналис, Ридос, Диктеос, Рита Буми-Папа. Периодичният печат публикува отделни поетични творби от Сеферис, Лудемис и др. Издадох се и доста прозаични творби на Казандзакис, Лудемис, Варналис, Миривилис, Кодзийас и т.н.

И едва сега, когато имаме вече немалко текстове, започваме да си даваме сметка, че те ни дават известна информация, но поставят и немалко въпроси. Въпросът за цялостното развитие на гръцката литература и за историческия контекст, при който се оформят отделните творци, за другите, които не познаваме или почти не познаваме, за тенденциите и теченията в тази литература, за влиянията — стари и нови, за цялостните образи на писателите и за ролята, която всеки от тях е играл в развитието на националната им литература, за възможността да се прокарат паралели между нашата и гръцката литература, като се има пред вид вековната симбиоза между тях и общата историческа съдба на двата народа, и пр. и пр.

Наистина както в Антологията, така и в отделните книги от гръцки писатели, излезли у нас, читателят е намирал биографични и литературни бележки, които задоволяват съвсем отчасти неговото любопитство. Защото, за да се отговори на поставените по-горе въпроси, е необходима дълга изследователска работа, основно познаване не само на езика, но и на панорамното развитие на гръцката литература. Това е задача, на която могат да се посве-